

CAPUT VI.

DE JURE ECCLESIAE CIRCA STUDIORUM UNIVERSITATES
COMPETENTE.

Si res bene perspiciantur, partes tum auctoritatis tum libertatis in toto quo detinemur negotio desumi debere videntur a considerandis Ecclesiae rationibus tum ad ordinem supernaturalem et naturalem, tum ad homines.

Hæc tamen priusquam tractemus, aliqua ex Universitatum in ejusmodi argumento rationibus historicis delibanda se præbent.

Religiosum Universitatum momentum populis catholicis intime persuasum luculenter conspicitur. Ipsa Universitatum fundatio vel foundationis constituens quam dicerem approbatio res illis erat ad Ecclesiam, illius scilicet supremum caput, Romanum Pontificem, spectans; in Universitatibus vero sic jam constitutis collatio graduum academicorum jusque supremum docendi, quo opera Universitatibus impensa cumulabatur, prout ex auctoritate Apostolica manans, cujus nomine et a cujus delegato etiam ipsum tribui perhibetur, consideratum erat (1). Hoc ultimo munere in Universitatibus medii ævi ferme omnibus, et post medium ævum in compluribus in regnis catholicis fundatis,

(1) Circa utramque hanc quæstionem, ultra auctores laudatos, *Analecta Juris Pontificii* insignem dissertationem ediderunt (a). Proh dolor, frustra quæсивimus Corbiniani Gärtner O. S. B. opus: *De jure summi Pontificis in erectione Academicarum Catholicarum*. Salisburgi 1795.

(a) Anal. jur. Pont. nov. 1855.

prælatus quidam proprius fungebatur, Cancellarii nomen gerens; in quibusdam ad Rectorem vel alios id officii devolvebatur, sed, pro omnibus facultatibus, ex auctoritate tamen Apostolica.

Varii Protestantium scriptores, ut Meiners, Rotteck et Welcker, Huber (1), non infitiantur ex contemplatione communi utrumque ejusmodi jus ut soli Sedi Apostolicæ vere competens habitum fuisse. Savigny quidem (2) ejusdem sententiæ non est, laudatque variarum Universitatum exempla quæ non brevi tempore absque Romani Pontificis confirmatione exstiterint, et academicos honores contulerint. In Italia quoque Universitatum fundatio absque Sedis Apostolicæ auctoritate non ita rara commemoratur. Negotium illud, maximi revera ponderis, modo qui rem veluti absolvat pertractandum dissertationem omnino propriam propriumve potius opus requireret; paucissima tantum perstringendo cum Busz (3) aliisque, illis imprimis quos ultima capituli præcedentis § laudavimus, notemus præcipue sequentia.

Licet aliqui medio ævo insignes viri proprio Marte et sponte sua docere cœperint, multosque discipulos doctrinæ sua fama cientes ut Universitatum quædam initia constituisse, quinimo institutum ipsum veluti evocasse a variis dicantur, res tamen hæc omnino fere singularis est, neque jus ullum firmasse dici posset. Ipse Protestans quem mox indicavimus Huber opinionem variorum protestanticorum scriptorum de hac communiori reique ipsius quæ fuerit origine omnino infitiat, Abælardum forsitan solum illius a semetipso assumpti publice docendi juris exstare asserens

(1) *Die englische Universitäten*, 2 voll. Cassel 1859, 1840.

(2) *Geschichte des Römischen Rechts im Mittelalter*, t. III, p. 415 seqq.

(3) *Die Reform*, p. 454 seqq.

exemplum (1), et usque ad medium seculum XIII vix sex forsitan posse indicari magistros Universitatum qui laici fuerint. Præterea ubique fere antiquissimæ Universitates ex amplificatione scholarum cathedralium, et ex numero exteriorum discipulorum apud aliquas jam prævalente numero eorum qui interiora scholæ habitabant ædificia, sensim sine sensu, nec futuræ indolis ipsæ vere consciæ, efformatæ sunt. Inde initio, quum ejusmodi scholæ ab antiquissimis temporibus sub Ecclesia et episcopo constitutæ essent, nec Universitas adhuc ut institutum proprium et suæ indolis vere jam esset exorta, aliquem novum Summi Pontificis interventum res ut nova necdum nota non exigebat. Ipse Huber, quem libenter in hoc negotio laudamus, testem nimirum hic nobis vere idoneum, quum virum quidem omnino protestanticum, sed æquum et de veritate in argumento suscepto tractando verè sollicitum se exhibeat; Huber, inquam, ipse instat illis Summorum Pontificum constitutionibus et præscriptionibus, quibus ab ipso seculo XI, quando scholarum sæpe crevit docendi campus, et per posteriora Universitatum tempora, horum institutorum proventum et exteriorem et interioram, vel minuta aliquando decernentes, ipsi constanter summa auctoritate curaverunt. Bullæ quas in Appendice I communicamus, de Universitate Parisiensi ac Cervariensi tanto temporis intervallo — quingentorum scilicet annorum, — datæ, hujus rei luculentum præbent exemplum. Qui singularum Universitatum historiam pervolverit omni fere pagina sollicitudinem quidem illam incessantem, sed et jus summum

(1) Huber, op. cit., p. 15 seqq. Ipse Abælardus (a) conqueritur: « Duo præcipue absentem mihi semper objiciebant — quod sine magistro ad magisterium divinæ lectionis accedere præsumpsissem. »

(a) *Historia calamitatum*, cap. VIII; cf. Thurot: *De l'organisation de l'enseignement dans l'Université de Paris au moyen âge*, Paris, 1850, p. 8.

Romani Pontificis ibi reperiet in Unīversitatem erga prælatos, corpora constituta vel libera, reges exercita. Ipsius Bulæi, scriptoris ceterum satis cesarei, historia bene copiosa bullis, decretis, auctoritate summa factis Romanorum Pontificum intercessionibus, omnino abundat: Unīversitatem ipsi ornant, tuentur, ordinant, visitant, corrigunt, continent. Probe vero Busz notat quod scholæ formatæ potius per aliquorum insignium magistrorum cœtum, corona mox discipulorum stipatum, et exinde semper crescentem, priusquam veram propriamque Unīversitatis, quin immo corporis alicujus proprii indolem et constitutionem externam exhibuerint, quod jura certa exercuisset, et de quo Summus Pontifex statuisset, mora non minima opus erat. Studio illo et ardore vere anxio et pusilli insolentisque animi, quo pavido atque invido oculo quidquid est et movetur a multis hodiernis imperiis imperiorumque magistratibus respicitur, respectumque coarctetur et deprimitur, neque Ecclesia neque Summi Pontifices possessi sunt, minusque etiam tunc illud esse poterant, quum universim hominum fidus in Religionem animus hujus sarta et tecta jura fore veluti spondebat.

Sed, postquam Unīversitates vere naturam illam induerunt institutorum quæ culmen occupant doctrinæ atque disciplinæ, atque per illas conformandis hominibus destinatarum, postquam nota illarum propria, viros nempe scientiæ deditos usque ad illius magisterii munus adducendi, constitit, tum quoque earum institutum ut a Romano Pontifice pendens acceptum est, vel quod fundari posset, vel quod fundatum confirmationem, summum aliquod moderamen, tuitionem, et, si opus foret, correctionem et reformationem acciperet. In ipsorum sinu supremum illud gradus conferendi, magistros doctoresque qui «hic et ubique» legerent creandi munus ex auctoritate Apostolica et a magistratu aliquo, Cancellario plerumque, a

Summo Pontifice designato exercebatur, et in Catholicis Universitatibus exercetur hodie. Verborum lites non movemus. Ex ipso Clemente XII Universitatem Cervariensem approbante et auctoritate Apostolica singula fere decernente (1) videri potest, Universitatem erectam, fundatam a principe seculari aliquando vel Pontifices dicere : sed huic foundationi deerat illud quod dicam momentum verum juris et vitæ, donec accessisset, ut forma materiæ, capitis Ecclesiæ approbatio. Dissertatio laudata Analectorum Juris Pontificii varia maximi ponderis exempla circa jus ejusmodi summum Sedis Apostolicæ affert; præcipuum eorum est illud quod de Universitate in civitate Mexico erecta perhibetur. Hæc nempe a pluribus jam annis absque Sedis Apostolicæ interventu constituta fuerat, immo gradus academici ab ipsa in variis facultatibus fuerant collati. Ipse tamen Rex Hispaniarum Romano Pontifici mox supplicavit ut auctoritatem suam interponeret. Clemens vero VIII non solum Universitatem approbavit, facultatemque graduum conferendorum in diversis facultatibus illi fecit, sed, bonam fidem cum qua processum fuerat considerans, concessit ut gradibus suis ipsarum non sacrarum facultatum uti possent privilegiisque graduum frui, qui eousque ipsos receperant (2).

Aliud quod jure cl. Busz extollit momentum illud est, quo attenditur Romanos Pontifices aliquando quasdam Universitates modo quem dicerem *indirecto* sanxisse, illis varia privilegia non nisi Universitatum a Sede Apostolica approbatarum indoli propria concedendo, quod pro italicis sæpius locum habuit.

Tandem cum auctoribus nostris omnino notare oportet multas Universitates ex sensim ac sine sensu auctis cathe-

(1) V. Appendicem I ad calcem dissertationis hujus appositam.

(2) V. Clementis VIII Bull. *Ex supernæ*, datam die 7 octobris 1595.

dralium scholis processisse, quæ ex ratione sua auctoritati Episcopi subiciebantur, propriumque scholæ moderatorem aptitudinisque judicem ex ista auctoritate habebant; inde, priusquam ista veluti nativitatis indoles, propter indolem altiore jam et universaliorem obtentam designato Cancellario Apostolico et a Sede Apostolica adoptato instituto, modo solemniter exterius quoque mutaretur, tempus jam longius præterisse poterat.

De ipsis vero his Italiæ Universitatibus duo notanda rem juvant. Nemo est qui non novit in quantas vel minimas respublicas regio illa divisa fuerit, insignesque maximis ad invicem simultatibus. Qua de causa, quæ in singularum sinu fiebant, illis sæpe omnino propria, institutaque in illis vigentia ipsarum fere tantum erant. Variæ exinde Universitates a civitatibus peculiaribus fundatæ sunt, quæ licet jus illud universum quod vidimus studii generalis appetere, re tamen illud vix exercebant. Quinimo aliquando ipsis earum statutis sanciebatur ne per spatium satis longum annorum extra ipsas doctores in ipsarum Universitatibus creandi docerent. Re igitur in inferioribus istis quas dicam Universitatibus de jure docendi *hic et ubique* fere non agebatur. Ipsarum vero haud rara cum Sede Apostolica publicarum rerum dissidia hic quoque vim aliquam exercere debuisse in proptulo est. Sed ulterius quoad istas quibus detinemur Universitates omnino considerari debet Sedis Apostolicæ illa sanctio, Cancellarii quoque Apostolici pro gradibus academicis impertiendis constitutio, quam instituto jam roborato et aucto ibi factam videmus; designatio vero mox communicanda Universitatum a Sede Apostolica fundatarum et approbatarum, Italiæ quam plurimas exhibebit: revera, licet contradicat Savigny, secundum varios auctores Neapolitanæ Universitatis a solo imperatore, Friderico scilicet II, erectæ exemplum exstat omnino singulare.

Ad propositum tamen principalius circa jus Sedis Apostolicæ in erigendas Universitates ut redeamus, occasione ipsius quoque Universitatis Lovaniensis exemplo perspicuo nobis constitit, quomodo principes ipsi seculares tam flagitando erectionem a Romano Pontifice, quam summa animi gratitudine et gaudio promentes et publicantes beneficium erectionis sibi collatum, sibimet ipsis intime persuasum ostenderunt jus illud demum constituendi Universitatem summæ illi auctoritati proprium esse. Circa ipsa tamen ejusmodi instituta tum Lovanii tum alias negotium agebatur, quod ratione sua minus ad Ecclesiam pertinere videri poterat, quum de theologicæ facultatis erectione sermo nullus adhuc esset, sed de aliis solum. Hanc vero principum se habendi rationem perperam ex medio ævo propriis inter utramque, et ecclesiasticam et secularem, potestatem rationibus, quibus Summo Pontifici multa jura in res regni agnita fuissent, quis explicare conaretur, nisi simul attenda religiosa Universitatibus agnita natura. Quis principum vel cogitasset quidem de flagitanda a Pontifice v. gr. erectione tribunalis laïcorum vel inferioris vel summi, dum tamen jus et justitia res sunt tam sacræ, et ordini rationum religiosarum tam propinquæ? Quis sivisset varia administrandæ justitiæ secularis, vectigalium, exercitus instituta a Summo Pontifice ejusve nomine in regno fundari, ordinari secundum singula et minuta capita, visitari, reformari? — Ab his seculis jam remotiores, libenti aliquando animo, dum jus illud publicum nexumque perpulchrum inter utramque potestatem consideramus, nobis persuasum haberemus omnia tunc summa cum pace et ex ingenio perquam demisso et obsequenti in Ecclesiam processisse, principes festinasse omnem auctoritatem et quodlibet jus utut seculare Ecclesiæ exercendum vel moderandum committere. Re autem vera, quanquam nexus

ille intimus a jure publico agnitus erat, vita quam dicam nationum quotidiana quotidianusque usus principes non suæ tantum auctoritatis bene studiosos, sed in ipsa jura Ecclesiæ et sæpe, et acriter, et voluntate obfirmata in vectos nobis ostendunt.

Neque ratione potiori hæc omnia originem habere præcipuam vel proprie causalem secundum nos crederentur ex illo historico fonte, quo scilicet disciplinæ ab antiquissimis temporibus, et per media barbariei primum fere universalis, postmodum quoad litteras disciplinasque cultiores satis adhuc sparsæ tempora, in solis Ecclesiæ institutis ac utriusque cleri domibus colebantur. Tum enim disciplinæ scholarum illarum cathedralium vel monasticarum, licet aliis quoque traditæ, longe majorem tamen partem scholarium respiciebant qui clerici futuri credebantur sperabanturque, universimque post priorum annorum institutionem quandam generaliore e jusmodi scholarium rationes potius respiciebant quam aliorum; Universitatum vero vel studiorum generalium hujus illiusve facultatis doctrina, ut patet, seculares secularesque vitæ vias sibi maximam partem proponebat. Inde vero omnis studiorum ratio, magistrorum studentiumque conditio, usus ac vita, Universitatum ipsarum in hominum societate et in republica status et auctoritas, naturam indolemque ab aliis istis scholis et ab earum rationibus immediate ecclesiasticis tam diversam præbebat, ut cogitari nequeat quod per tot secula rationes internæ seculorum jam ab ævo ævisque præteritorum — necessitates nimirum infimæ culturæ, — talem contemplandi modum, quum tamen tantum sit potestati seculari suorum jurium studium, prævalere siverint. Non enim agitur de medio tantum ævo; post invalescentem protestantismum, post obtinentem Cæsarismum eadem exempla ejusdem auctoritatis eaque

nobilia, ut v. gr. ex Cervariensi Universitate vidimus, eamdem rerum contemplandarum sententiam tuentur ac præ se ferunt (1).

Præter igitur erectionem, vel sanctionem, qua simul jus conferendi gradus academicos facultasque illa suprema docendi hic et ubique, ut proprium Universitatum, sub auctoritate Sedis Apostolicæ exercendum, munus continebatur, Summi Pontifices in Universitates præcipua quædam jura exercuerunt. Privilegiis multiplicibus eas eorumque varia membra ornaverunt, tam amovendis certis disciplinarum impedimentis (2) quam fovendo illarum studio (3) destinatis; ea vero tot erant tantæque amplitudinis, ut ipsis tuendis conservatores proprii privilegiorum Sedis Apostolicæ in Universitatibus constituerentur, ipsius hujus Sedis Apostolicæ auctoritate. His etiam judicii ordinarii maxima jura a Summis Pontificibus data fuisse exemplo Lovaniensi patuit (4). — In Universitates vero præcipue summum illud quod diximus continuumque dirigendi tuendique regimen Romani Pontifices exercentes, hinc quidem maxima auctoritate ac gravitate eas contra injurias illatas defenderunt, libertatemque earum vindicaverunt, inde vero eas ipsas intra recti, justi et Fidei limites, si opus esset, continuerunt. — Modus ali-

(1) Hæc autem confirmantur per Universitatum a sede Apostolica erectarum sancitarumque designationem, quæ habetur infra, Append. II.

(2) Tale erat v. gr. privilegium ecclesiasticis scholaribus non semel datum incumbendi medicis disciplinis, licet hæc a canonibus universim clericis prohiberentur.

(3) De canonicatibus, v. gr., certis professionibus scientiarum ipsarum non sacrarum attributis ratione reddituum et jurium, de percipiendis fructibus beneficiorum, licet per absentem, si ratione studiorum quis in Universitatis civitate degeret; de liberatione a tribunali extra certos a civitate limites constituto, de jure Universitatibus vel certis facultatibus tributo nominandi suos ad multiplicia beneficia, aliaque permulta. De exemptione mox sermo recurret.

(4) Cf. p. 88 seqq.

quis præcipuus quo hæc curaverunt, erat institutio visitationum illarum Apostolicarum, quibus Universitatum res, commoda, negotia ac lites, præcipuis quibusdam obortis rerum temporumque momentis, a viris summi universim ordinis per Romanum Pontificem delegatis cognoscebantur, dirimebantur, statuabantur. Quæ vero Romani Pontifices in his omnibus præstiterunt, tum in summa instituti quam communem vidimus libertate, tum in adjumento, moderatione et rerum particulari aliquando ordinatione, ea Fidei morumque curam cum impensissimo disciplinarum studio et cum rectæ libertatis amore et observantia arcissime conjunctam illis continuo præluxisse ostendunt. Huc quoque spectat illa pro multis dignitatibus ecclesiasticis statuta conditio ut nonnisi doctoribus vel saltem licentiatibus S. Theologiæ vel SS. Canonum tribuerentur; pro aliis dignitatibus, canonicatibus, beneficiis, ut in magnam eorum statutamque partem hi aliarumve aliquando facultatum doctores eligerentur.

Inde tota Universitas ut corpus ecclesiasticum considerata est. Hoc quidem non ab omnibus conceditur; ipsi tamen aliqui Protestantium scriptores, ex. gr. Huber (1), cum multis Catholicorum id tenent, Universitatesque ipsæ aliquando huic characteri institerunt (2). Hinc Huber loco citato, aliis omnino consentiens, exemptionem singulorum Universitatum quæ vocabantur suppositorum non in liberatione a jurisdictione seculari reponendam dicit, quum ejusmodi liberatio a clericali illo characterem ultro profueret, sed in exemptione ab Episcopi judiciumque ecclesiasticorum ordinariis tribunalibus, ut nonnisi iudicibus ex auctoritate Apostolica eo jure gaudentibus subderentur.

(1) Op. cit., p. 50 seqq.

(2) Vid. Hasel, diss. cit., p. 328.

Pro hac ecclesiastica Universitatum indole adstruenda varia adducuntur argumenta (1) :

1. Earum longe major pars e scholis cathedralium monasteriorumque exorta.

2. Tuitio ac protectio ab Ecclesia Summoque Pontifice inde a priscis temporibus illis præstita continuaque de ipsis cura.

3. Jus confirmandi Universitatum erectionem Summo Pontifici ut proprium agnitum.

4. Cancellarii Apostolici apud omnes Universitates usque ad ævum Reformationis constitutio, vel gradus academicos auctoritate Apostolica conferendi per sedem Apostolicam in posterioribus Universitatibus sive cancellario sive certis quibusdam aliis auctoritatibus facta potestas; solorum vero graduum hac auctoritate collatorum valor agnitus.

5. Ratio vere ecclesiastica sub qua tum Universitas tum ejus membra habebantur. Per longum tempus plerique professores vere clerici, ordinibus saltem minoribus insigniti, omnes vero cœlibes debebant esse, ita quidem ut in ipsa Universitate Tubingensi protestantica facta hæc cœlibatus conditio ipsis medicinæ professoribus imponeretur. Hanc ipsam conditionem et scholaribus videmus factam : sic Parisiis pro variis facultatibus illud decretum vigeat, immo anno etiam 1588 in artium facultate latum fuit, in medica tamen anno 1452 matrimonium concessum. Vestitus clericalis magistris et scholaribus præscribebatur, omniaque Universitatis membra simul sumpta sæpe *clerus* vocabantur Universitatis, Universitas vero *clerica* vel *clericalis*. Exemplum vere memorabile ab Universitate Viennensi desumitur, quæ anno 1464 ab imperatore Friderico IV et anno 1485 a rege

(1) Circa hæc omnia cf. præcipue auctores laudatos p. 169.

Matthia Corvino conventa de præstando fidelitatis juramento utroque casu obsequi renuit: « quum », dicebat, « universitas » *spiritualis* sit et de jure communi nullus spiritualium seculari neque principi neque alteri obligari debeat. » Imperator vero expresse, rex tacite de sua postulatione destiterunt.

6. Finis vero supremus Universitatum erigendarum totiusque illarum actionis, qui jam variis occasionibus nobis innouit modoque tam luculento in cunctis foundationum bullis et actis exprimitur, bonum est Religionis et splendor illius ac vigor in hominum societate, per cunctarum disciplinarum probe et assidue excolendarum amicam conspirationem.

7. Ideo, exsurgentibus præcipue erroribus, cautum est de Fide magistrorum ac promovendorum; Fidei catholicæ jurandum introductum est. Universitatis Lovaniensis præcipuum, ad cunctos etiam scholares se extendens, hujusmodi studium præ ceteris laudandum vidimus.

8. Publica Universitatum, ut corporum ecclesiasticorum, laudatur in nationis comitiis et in synodis ecclesiasticis conditio.

9. Universitatum, earumque integrarum, non solius theologicæ facultatis, per Summos Pontifices et alios præsules ecclesiasticos expetita de negotiis quæstionibusque ecclesiasticis sententia, earumque Doctorum frequens ad Concilia œcumenica, synodosque provinciales ac diœcesanas admissio.

10. Bona ecclesiastica Universitatibus sublevandis destinata: canonicatus, parochiæ, alia.

11. Aliquæ Universitates directe pro ecclesiastica fundatione vel pia causa conditæ.

12. Magna jurium præcipuorum Universitatibus competentium ipsorumque exercitii similitudo cum iis quæ in omnino ecclesiasticis corporibus videntur, ex. gr. jus pro-

movendi, eligendi constituendique magistratus suos suasque dignitates.

13. Privilegia multa tum ab Ecclesia tum a republica concessa, quæ vel ipsa ecclesiasticæ indolis sunt, vel hanc in Universitatibus supponunt. Nobilissimum horum est jurisdictio coërcitiva quoque et pœnalis in ipsa etiam earum proprie ecclesiastica membra. Huc quoque spectant jura quæ de beneficiis, de fructibus eorum percipiendis vidimus absque universim tamen præscripta residentia; nominationis ad beneficia ecclesiastica toti Universitati vel quibusdam facultatibus, etiam non sacrarum disciplinarum, potestas facta, doctorumque hujusmodi facultatum ad tales nominationes statuta conditio. Hic recensendum occurrit inter cetera jus Summo Pontifici præsentandi sic dictum *rotulum*, qui candidatos illi designabat ad certa beneficia ecclesiastica: insuper jus ecclesiasticum censuræ librorum exercendæ; jus non semel concessum inquirendi in hæreticam pravitatem, necnon censuras ecclesiasticas, ipsam etiam in quibusdam casibus excommunicationem, irrogandi ab illisque absolvendi; alia hujusmodi.

14. Apostolici Conservatores Universitatibus adjuncti; Visitatores et Reformatores sæpe a Summis Pontificibus vel Conciliis missi.

15. Ipsarum tandem Universitatum, ut corporum, vitæ usus vere religiosus. Ecclesiæ pericula et angustiae ipsas non parum angustiaverunt; omnia fere statuta ipsarum et facultatum exordiantur a titulo: *De his quæ morum sunt et divini cultus*; Ecclesiæ festa vel universalialia vel regni dioceseosque principalia vel sibi propria solemniter agebant; Sanctum patronum habebant ipsæ, et singulæ nonnunquam facultates; ritus ecclesiastici solemniores illarum functiones comitabantur.

S. Concilium Tridentinum circa Universitates eundem Ecclesiæ animam eandemque auctoritatem exhibuit. Propter turbas ubique existentes Universitatumque et maxime auctum numerum et non parum corruptam aliquando disciplinam, ordinavit quidem hæc sancta Synodus ut ab episcopis seminaria pro educatione clericorum erigerentur (Sess. XXIII, cap. 18 de Ref.), atque sic horum institutio longe majorem partem ab Universitatibus ablata est. Sed hoc proveniebat ex rerum adjunctis et conditionibus clero bene conformando peculiaribus. Mirum, contra, est, quanta benevolentia S. Synodus, in istis gravissimorum de Fide certaminum temporibus, vim auctoritatemque hierarchiæ sacræ, Episcoporum præcipue, augere tam sollicita, tamen de Universitatibus statuerit, ipsasque, cum cura quidem maxima de Fide, corpora tamen grandia sui que juris habuerit, eas a multis præscriptionibus latis excipiens. Quod quidem sequentia indicant.

Sessione VII, cap. 13 de Ref. universim quidem statuit quod : « Præsentati, seu electi, vel nominati a quibusvis » Ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apostolicæ Nuntiis, » ad quævis Ecclesiastica beneficia non instituantur,.... » nisi fuerint prius a locorum Ordinariis examinati, et » idonei reperti.... » ; sed addit : « Præsentatis tamen, » electis, seu nominatis ab Universitatibus seu collegiis » generalium Studiorum exceptis. »

Quum conservatorum certis bonis ac rebus aliquando constitutorum jurisdictio certis finibus, Sessionis XIV, capite V de Ref. concluditur, Universitates, earum loca ac personas hoc canone minime comprehendi decernitur « sed » exemptæ omnino sint, et esse intelligantur. »

Illis ad quos cura, visitatio et reformatio Universitatum pertinet, decretorum Tridentinorum ab his receptio et obser-

vatio, Fidei integritas ejusque annum juramentum curanda committuntur, correctio quoque ac reformatio in quibus opus sit (Sess. XXV, c. 2 de Ref.), habeturque in fine capituli: „ Quæ vero Universitates immediate Summi
„ Romani Pontificis protectioni, et visitationi sunt subjectæ,
„ has sua Beatitudo per ejus delegatos eadem, qua supra,
„ ratione, et, prout ei utilius visum fuerit, salubriter visitari et reformari curabit. „

Quo loco vero studia eorumque honores ab Universitatibus tributos Concilium habuerit, ex sequentibus capitulis eruitur:

Sess. XXII, cap. 2 de Ref.: „ Scientia vero præter hæc ejusmodi polleat, „ (qui ad Ecclesiam cathedralem promoveatur) „ ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere; ideoque antea in Universitate studiorum magister, sive doctor, aut licentiatus in sacra theologia, vel jure canonico, merito sit promotus, aut publico alicujus Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. „

Sess. XXIV, cap. 18 de Ref.: „ Sint vero hi examinatores „ (ad parochias vacantes) „ magistri, seu doctores, aut licentiati in theologia, aut jure canonico, vel alii clerici, seu regulares, etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam sæculares, qui ad id videbuntur magis idonei. „

Sess. XXIII, cap. 18 de Ref.: „ De cætero vero officia, vel dignitates illæ, quæ scholasteriæ dicuntur, non nisi doctoribus, vel magistris, aut licentiatis in sacra pagina, aut in jure canonico, et aliis personis idoneis, et qui per se ipsos id munus explere possint, conferantur: et aliter facta provisio nulla sit, et invalida. „

Sess. XXIV, cap. 8 de Ref.: „ In omnibus etiam cathedralibus ecclesiis, ubi id commode fieri poterit, pœnitentiarius aliquis cum unione præbendæ proxime vacaturæ, ab

episcopo instituat, qui magister sit, vel doctor, aut licentiatus in theologia, vel jure canonico, et annorum quadraginta, seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiat. »

Sess. XXIV, cap. 12 de Ref. : « Archidiaconi etiam, qui oculi dicuntur episcopi, sint in omnibus ecclesiis, ubi fieri poterit, magistri in theologia, seu doctores, aut licentiati in jure canonico.... Hortatur etiam sancta Synodus, ut in provinciis ubi id commode fieri potest, dignitates omnes, et saltem dimidia pars canonicatum in cathedralibus ecclesiis, et collegiatis insignibus conferantur tantum magistris, vel doctoribus, aut etiam licentiatis in theologia, vel jure canonico. »

Sess. XXIV, cap. 16 de Ref. : « Item officialem, seu vicarium infra octo dies post mortem episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur (capitulum), qui saltem in jure canonico sit doctor, vel licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus. »

Sess. V, cap. 1 de Ref. : « Docentes vero ipsam sacram Scripturam, dum publice in scholis docuerint, et scholares, qui in ipsis scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, et beneficiorum suorum in absentia a jure communi concessis plene gaudeant, et fruantur. »

Privilegium vero fori Sess. XXIII, cap. 6 unicuique clerico concedit, qui, servatis servandis, « in aliqua schola, vel Universitate de licentia episcopi, quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versatur. »

Omnia prædicta si rite considerentur, Universitates ut corpora ecclesiastica tractari ab Ecclesia dicendum credimus; singula vero earum membra ut conditioni ecclesiasticæ potius proxima quam vere clericos habita dixerim; vidimus enim hujusmodi discrimen factum per ipsa statuta.

Sic proprie dictorum *clericorum* conditio in *membris* Universitatis sæpissime exigitur ut ad altiores Universitatis functiones, Rectoratum præcipue, assumi possint, et datur etiam alicubi pro Rectore hujus conditionis illa ratio, quod iudex quum sit ipsorum clericalium Universitatis membrorum, clericus ipse debeat esse.

His ex ipsarum Universitatum ratione desumptis argumentis, cl. Busz (1) Protestantium quoque juris peritorum sententiam addit, Universitatum bona pro bonis ecclesiasticis declarantem, et pro piis causis foundationes in Universitatum scholarumque bonum factas. His accedunt ejusmodi foundationum verba religiosi operis constituendi mentem omnino declarantia.

Sed et solemnes pacis inter terræ Europæ gentes tractatus eundem religiosum characterem scholarum Universitatumque bonis agnoscunt. Sic Pax Westphalica anni 1648 post omnes protestantismi bellorumque eversiones, articulo VII, § 1, prævidens casum principis confessionem Augustanam cum reformata, vel vicissim mutantis, de eo declarat: «Fas non sit... vel publicum religionis exercitium, » leges aut constitutiones ecclesiasticas hactenus ibi receptas immutare, vel templa, *scholas*, hospitalia aut eo pertinentes redditus, pensiones, stipendia prioribus adimere, » suorumque sacrorum hominibus applicare,.... ullumve » aliud impedimentum aut præjudicium directe vel indirecte » alterius sacris afferre. » Simili ratione inter foundationes ecclesiasticas bona scholarum et Universitatum, ipsæ Universitates et scholæ inter pia corpora recensita sunt in pacificationibus pacis Rastadiensis. Inde quoque decretum deputationis imperii (*Reichsdeputationshauptschluss*) anni 1803,

(1) Op. cit. *Der Unterschied*, p. 201 seqq.

§ 63, declarat : « In quovis regno exercitium hucusque obtinens Religionis a suppressione et omnis generis offensa securum sit ; imprimis quævis Religio absque turbatione in possessione et libera fruitione bonorum suorum ecclesiasticorum , bonorum quoque *ad scholas pertinentium*, secundum quod præcipitur a Pace Westphalica , permaneat (1). »

His ita expositis brevissima ex rerum natura desumpta consideratio , in qua rursus auctores sæpe hoc capite laudatos patronos habemus , finem imponat.

Verbum Dei caro factum via est hominibus et veritas et vita , et Ecclesiæ se totum tradidit , per quam veritatis et vitæ æternæ bona , inaccessa hominibus , ipsis servarentur ac porrigerentur. Mediante Ecclesia Verbum divinum imaginem Dei , veri et boni æterni , in hominibus reparat et ad supernaturalem perfectionem adducit , quo *comprehensores* aliquando ipsi in gloriæ lumine fiant.

Inde Ecclesiæ officium et jus omnino proprium exclusivumque tuendi tradendique veritates supernaturales et absque quavis offensa conferendi media gratiæ.

At totus naturalis ordo a Deo , summo unicoque vero , ad imaginem similitudinemque supernaturalis , ex ima Dei natura resurgentis ordinis creatus constitutusque est , unde vices , licet in multis oculo humano , etiam a veritate supernaturali illuminato , absconditæ , inter utrumque strictissimæ subsistunt.

Præterea , verum ac bonum , licet ab intellectu nostro sub diversa ratione considerata , non tamen sunt in se nisi

(1) « Die bisherige Religionsübung eines jeden Landes soll gegen » Aufhebung und Kränkung aller Art geschützt sein, insbesondere jeder » Religion der Besitz und ungestörte Genuss ihres eigenthümlichen » Kirchenguts, auch Schulfonds nach der Vorschrift des Westphälischen » Friedens ungestört verbleiben. »

simplicis Dei unitatis una essentia et una perfectio. Quibus quidem considerationibus conficitur, quod quævis naturalis doctrina, prout recto vel pravo animo accipitur, facile in bonum vel in damnum supernaturalis veritatis vertitur.

Hinc etiam veritatum disciplinarumque naturalium instituta in rem religiosam maximæ auctoritatis sunt, neque unquam ipsorum in hanc momentum viros ingenio vere præstantes videmus latuisse.

Re quidem vera solus Deus est qui interius et principaliter docet ex participata similitudine sui luminis in nobis, ut aperte tradit D. Thomas, Q. XI de Magistro, a. 1. Quia vero magisterium externum, ut sit vere perfectum, interiori respondeat necesse est, hoc autem ob suam imbecillitatem homo ex se præbere non potest, consequitur ad ejusmodi etiam perfectionem cognitionis veritatum ipsarum naturalium Dei lumen ipsum nobis esse necessarium, vel omnia distincte proponendo, quod Deus non præbuit, vel lumine illo veritatum supernaturalium et radiis immissis in naturalium ordinem oculum nostræ fragilitatis irradiando, dirigendo, gressumque, qui secure percurrat, obfirmando. Et hoc quidem Deus præstitit ex revelatione jam in Veteri Testamento; « novissime vero locutus est nobis in Filio, » quem constituit heredem universorum, per quem fecit et » secula. Qui quum sit splendor gloriæ et figura substantiæ » ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ,.... sedet ad » dexteram majestatis in excelsis » (1), attamen incarnatus et passus « caput est Ecclesiæ.... et se ipsum tradidit pro » ea » (2). Unde Ecclesia disciplinis omnibus tum supremum illud conspirationis in supremam veritatem indidit momentum, tum singulis earum, ut æternæ sapientiæ agnoscendæ

(1) Hebr., I. 2, 5.

(2) Ephes., V. 25, 23.

aptissimis ancillis, assiduam curam adhibuit summamque profiendi vim communicavit.

Hinc perspicitur quam apte ipsarum veritatum naturalium instituta ab Ecclesia informentur, tum vero quanti ponderis ejusmodi instituta sint, secundum quod recta vel falsa prosequuntur, ad supernaturalem firmandam vel corrupendam institutionem animæ.

Ecclesiæ igitur necessario adjudicatur jus providendi ne disciplinas ipsas naturales magistri doceant, qui animum in Ecclesiam pium et obsequentem non gerant; jus reprimendi si pravi quid doceatur; jus exinde invigilandi naturalis doctrinæ institutis. Ex officio vero Ecclesiæ circa instituendos imbuendosque homines veritatibus et virtute salutis, ulterius ipsius jus eruitur providendi ut in scholis ejusmodi, si quidem extra illam quæ constituantur, informationi scholarium supernaturali locus sufficiens tribuatur.

Quæ si Universitatibus applicentur, jam dicendum erit Ecclesiam in omnes Universitates jus hoc habere, ut summa illa scientiæ institutionisque instituta catholica sint; recte poscitur ut corpus illud morale ad moralem juvenum informationem institutum, hanc præstet Ecclesiæ matri atque omnium fidelium magistræ securitatem. Rectissime igitur et summo jure Concilium Tridentinum exigere potuit, ut omnes et singuli scientiarum in Universitatibus magistri Fidei Catholicæ præstarent juramentum. Non enim homo habet jus contradicendi verbo Domini, sed e contra verbum Domini habet jus se sartum tectum servandi inter homines et repellendi quicquid sibi adversatur: magisterium vero supremum verbi Domini ipsa Ecclesia docens est. — Et hæc quidem sunt de Universitate observanda, si spectetur ut unum corpus morale. Disciplinas vero sacras docendi jus soli Ecclesiæ esse proprium jam constitit.

Ex dictis colligitur quam apta ea fuerit quam vidimus Universitatum Catholicarum medii ævi ipsorumque hic illic recentiorum temporum constitutio. Ecclesiam tamen Romanosque Pontifices pacisci posse cum summis rerum moderatoribus qui ipsi Universitates fundarint non negabitur, dummodo jura Ecclesiæ salva permaneant.

Si vero ne hoc quidem Ecclesiæ concedatur, omni vi ac ratione ab ipsius filiis libertati docendi instituendique insistendum est, ut Ecclesia ex filiorum devotione filiorum saluti instituta recta præbere possit.

Instituta vero mixta, mutuam veritatis errorisque contradictionem et sublationem sub compositionis specie statuentia, summo jure Ecclesia semper repulit.

Libertati itaque supremæ cuncta tradendi, cuncta audiendi, ut summo in Universitatibus doctrinæ discendique perfectionis apici, nequaquam astipulamur. Ea enim omnis veritatis in unum supremumque verum conspirationis ideam, quod verum est et summum Universitatum momentum, omnino tollit. Educationis etiam momentum non minus extra rerum naturam ponit. Præterea de rebus et veritatibus judicandi in scholari supponit ejusmodi copiam et judicium, quæ, quum instituendus sit, acquirere adhuc debet. Si vero de absoluta illa libertate, quam pro moribus conformandis vitæque e vita ipsa addiscenda tam insignem prædicant, agatur, quis non videt naviculam fluctibus immitti, priusquam manus ramis gubernandis valentes effectæ sint?

Rationes igitur quum homo tot habeat tamque multiplices ad alios, summæ tamen summæque efficientiæ illi sunt rationes ad Deum, eæque vivæ, uberes, efficaces, per Deum-Hominem, viventem in Ecclesia. Hæc quidem et robur porrigit, et libertatem curat, sciens liberum hominum

arbitrium a gratia informatum fontem vis illius esse qua
violenti regnum caelorum rapiunt.
